

บทที่ 5

วิเคราะห์ปัญหา แนวทางพัฒนากฎหมายและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการรับฟัง และการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานแวดล้อม ในคดีความผิดฐานฆ่าผู้อื่น โดยเจตนา

ความก้าวหน้าและทันสมัยของยุคปัจจุบัน ไม่อาจปฏิเสธได้ว่ากฎหมายลักษณะพยานหลักฐานของประเทศไทยยังล้าหลังอยู่มาก ด้วยบทกฎหมายลักษณะพยานที่อยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งซึ่งเราใช้กันมานานตั้งแต่ พ.ศ.2477 ไม่อาจจะตามทันความก้าวหน้าของผู้กระทำความผิดได้ ยิ่งโลกมีความทันสมัยมากขึ้นเท่าไร ผู้กระทำความผิดก็มีวิธีการกระทำความผิดได้แปลก ซับซ้อน และซ่อนเงื่อนได้มากขึ้นเท่านั้น จึงเห็นควรที่น่าจะมีการปรับปรุงกฎหมายลักษณะพยานให้มีความทันสมัยขึ้น แม้ว่าจะมีเทคโนโลยีสมัยใหม่ ในการตรวจพิสูจน์บุคคลที่กระทำความผิด เช่น การตรวจดีเอ็นเอ (DNA) จากวัตถุพยาน การตรวจซากกระดูก วิถีกระสุน การตรวจสอบข้อมูลทางโทรศัพท์ โทรทัศน์วงจรปิด ต่าง ๆ เหล่านี้ ล้วนเป็นวิธีในการแสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐานแวดล้อมเพื่อขยายผลให้ไปถึงตัวผู้กระทำความผิด ซึ่งตรงนี้ถ้าเป็นพยานหลักฐานที่น่าเชื่อถือและมีน้ำหนักมั่นคงเพียงพอ ก็ทำให้เราสามารถหาตัวผู้กระทำความผิดได้อย่างแท้จริง พยานหลักฐานแวดล้อมเหล่านี้พอจะรับฟังได้หรือไม่ และศาลใช้ดุลพินิจชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานแวดล้อมว่ามีความน่าเชื่อถือเพียงใดยังเป็นปัญหา หากยังถือแนวคำพิพากษาศาลฎีกาที่ให้ความสำคัญกับประจักษ์พยาน ก็คงจะยากที่จะนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้

5.1 ปัญหาการแสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐานแวดล้อม

การแสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐานถือเป็นกระบวนการที่สำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินคดีอาญา ตั้งแต่ชั้นพนักงานสอบสวนเพราะเป็น ต้นกระแสน้ำของกระบวนการยุติธรรม การแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อเข้าสู่ระบบการพิจารณาคดีและนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษ เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นองค์กรแรกที่บังคับใช้กฎหมายก็คือพนักงาน

ตำรวจ ในฐานะพนักงานสอบสวน กฎหมายให้อำนาจพนักงานสอบสวนในการจับ ค้น ยึด และควบคุมตัว เพื่อประโยชน์ในการแสวงหาและเก็บรวบรวมพยานหลักฐานมาดำเนินการ ทั้งนี้ การใช้อำนาจของพนักงานสอบสวนต้องทำงานภายใต้บทบัญญัติของกฎหมายกล่าวคือ ทำงานอย่างเป็นระบบ มีความถูกต้อง เที่ยงธรรม รวดเร็ว โปร่งใส เพื่อไม่มีการสับเปลี่ยนวัตถุพยาน หรือสร้างพยานหลักฐานเท็จ เนื่องจากในทางปฏิบัติบางครั้งก็ปรากฏว่าพนักงานสอบสวนใช้อำนาจเกินเลย เพื่อหวังความก้าวหน้าในการทำงานพยายามหาพยานหลักฐานมาให้ได้บางครั้งลืมนวิธีการได้มาซึ่งพยานหลักฐาน โดยเฉพาะในกรณีที่เป็นความผิดอาญาฐานฆ่าผู้อื่นหรือคดีฆาตกรรม ต้องมีบุคคลตายจึงจำเป็นต้องหาสาเหตุของการตาย ผู้กระทำคือใคร ถูกกระทำด้วยสาเหตุอะไร ใครเป็นคนกระทำ เหล่านี้ถ้ากระทำอย่างรวดเร็วก็จะพบพยานหลักฐานได้แน่นอน และชัดเจนที่สุดเพื่อหาผู้กระทำ ความผิดตัวจริงมาลงโทษให้จงได้ ปัญหาของการแสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐานแวดล้อม ไม่เพียงแต่เป็นปัญหาเกี่ยวกับตัวบุคคลากร เจ้าหน้าที่เท่านั้น ปัญหาการผิดพลาดทางเทคนิคก็เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้เช่นกัน จึงควรพิจารณาแต่ละชั้นดังนี้

5.1.1 ชั้นสอบสวน

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131 "ให้พนักงานสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถจะทำได้ เพื่อประสงค์จะทราบข้อเท็จจริงและพฤติการณ์ต่าง ๆ อันเกี่ยวกับความผิดที่ถูกกล่าวหาและเพื่อจะรู้ตัวผู้กระทำผิดและพิสูจน์ให้เห็นความผิดหรือบริสุทธิ์ของผู้ต้องหา" และมาตรา 132 "เพื่อประโยชน์แห่งการรวบรวมพยานหลักฐานให้เจ้าพนักงานสอบสวนมีอำนาจดังต่อไปนี้ (1) ... โดยหลักก็คือ พนักงานสอบสวนสามารถรวบรวมพยานหลักฐานได้ทุกชนิด ทั้งนี้กฎหมายไม่ได้บังคับว่าจะมากหรือน้อยเพียงใด แต่บัญญัติว่า "เท่าที่สามารถจะทำได้" เป็นดุลยพินิจเฉพาะตัวของพนักงานสอบสวน โดยให้อำนาจพนักงานสอบสวนในการรวบรวมพยานหลักฐานได้อย่างกว้างขวาง ไม่ว่าจะ ตรวจตัวผู้เสียหาย , ค้นเพื่อพบสิ่งของ , หมายเรียกบุคคลซึ่งครอบครองสิ่งของนั้น , ยึดไว้ซึ่งสิ่งของนั้น โดยกฎหมายกำหนดให้ ทำการสอบสวนต้องกระทำด้วยความบริสุทธิ์ ยุติธรรมเท่านั้น กล่าวคือ ห้าม ตักเตือนพูดให้ท้อใจ ใช้กลอุบาย ชูเชิญ หรือมิชอบด้วยประการอื่น¹

¹ ดู ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 132 และ มาตรา 133 วรรค 3 ประกอบรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 มาตรา 243 วรรค 2

การชี้ตัวผู้ต้องสงสัยในคดีอาญา ก็เป็นส่วนหนึ่งของการสืบสวนสอบสวน หลักการที่ถูกต้องคือต้องไม่ทำให้ผู้ต้องสงสัยมีลักษณะที่โดดเด่นเกินไป หรือทำให้มองออกว่าต้องเป็นคนร้าย ผู้ที่ถูกนำมาเข้าเพื่อชี้ตัวควรมีขนาดร่างกายส่วนสูง น้ำหนัก ผม สีผิว สีของใบหน้า ตลอดจนเสื้อผ้าการแต่งตัวก็ควรใกล้เคียงกัน เพื่อป้องกันอคติและความรู้สึกไม่ดี บางรัฐในประเทศสหรัฐอเมริกาได้ยกเลิกกระบวนการชี้ตัวโดยวิธีให้เข้าแถวปะปนกัน แต่ไปใช้วิธีให้พยานบุคคลพิจารณาใบหน้าของผู้ต้องสงสัยทีละคน ซึ่งนักจิตวิทยาเชื่อว่าวิธีนี้ช่วยให้พยานบุคคลมีสมรรถภาพในการพิจารณาได้ดีขึ้น จากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่าวิธีนี้สามารถลดความผิดพลาดในการชี้ตัวผู้กระทำผิดได้ครึ่งหนึ่ง² ประกอบกับการจัดบันทึกการสอบสวนในสำนวนของพนักงานสอบสวน บางครั้งเกิดจากปัญหาทางเทคนิค คือ การสื่อสารด้วยตัวอักษร “พนักงานสอบสวนบางคนก็สื่อสารด้วยตัวอักษรไม่ชัดเจน ทำให้ัยการไม่เข้าใจ ทำให้ความเห็นทางคดีเปลี่ยนไปได้ และไม่เชื่อตามพนักงานสอบสวนซึ่งเป็นจุดหนึ่งที่พนักงานสอบสวนต้องปรับปรุง”³ ในคดีอาญาที่จำเลยรับสารภาพในชั้นสอบสวน ย่อมทำให้การทำงานของพนักงานสอบสวนง่ายขึ้น ผลคือ ศาลลดโทษให้เพราะจำเลยรับสารภาพ แทนที่จะรับสารภาพเพราะจำนนต่อพยานหลักฐาน ซึ่งในกรณีนี้ศาลจะไม่ลดโทษให้จำเลย

ทั้งนี้พยานหลักฐานต่าง ๆ ที่ได้มาในชั้นพนักงานสอบสวนนั้นต้องคำนึงถึง การรักษาความต่อเนื่องของหลักฐานประจวบสายโซ่แห่งพยานหลักฐาน (Chain of Evidence) ซึ่งการเก็บหลักฐานต่างๆ อาจผ่านมือเจ้าหน้าที่หลายคนกว่าจะไปถึงผู้ที่ทำการตรวจ ในขั้นตอนการส่งต่อวัตถุพยานต่างๆ เหล่านี้จึงควรมีการลงทะเบียน เห็นชื่อรับให้ถูกต้องทุกครั้งเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการซักค้านในเรื่องความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐาน สิ่งที่เห็นได้คือ จัดเก็บพยานหลักฐานจากที่เกิดเหตุ ยืนยันอยู่กับดุลพินิจของพนักงานสอบสวน เพราะปัญหาที่เกิดขึ้นคือการเก็บพยานหลักฐานที่ยังไม่เป็นระบบ เมื่อไม่เป็นระบบจึงยังไม่เชื่อที่จะก่อให้เกิดความยุติธรรมได้ “ตำรวจอย่าไปโทษศาลที่พิพากษายกฟ้องปล่อยตัวจำเลยหรืออย่าไปโทษัยการที่สั่งไม่ฟ้อง หรือ

² เบน อินเนส, ศพช่วยสืบ รวมคดีฆาตกรรมก้องโลก ภาคแรก, แปลโดย พรทิพย์ ไรจนสุนันท์, หน้า 115-121.

³ สัมภาษณ์ พันตำรวจโทวิบูลย์ ถิ่นวัฒนากุล, พนักงานสอบสวนสถานีตำรวจทองหล่อ, 3 พฤศจิกายน 2548

สั่งฟ้องแต่ศาลไม่เชื่อพยานหลักฐานต้องย้อนดูหน้าที่ในวิธีการแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐานของตนว่าได้กระทำผิดขั้นตอนตรงไหนบ้าง"⁴

จากการสอบถามด้วยวิธีการสัมภาษณ์พนักงานสอบสวน พบว่า การแสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดมีความสำคัญหมด แต่ต้องหาประจักษ์พยานก่อน โดยหลักพนักงานสอบสวนจะให้ความสำคัญกับสถานที่เกิดเหตุมาก เนื่องจากจะสามารถแสวงหาพยานหลักฐานที่ปรากฏที่สถานที่เกิดเหตุได้มา เช่น วัตถุพยานต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นอาวุธ คราบเลือด สถานที่ที่เหตุการณ์เกิด ลายนิ้วมือแฝง เป็นต้น จากผลการสัมภาษณ์แม้ว่าพนักงานสอบสวนจะให้ความสำคัญกับพยานหลักฐานทุกชนิด แต่ก็ให้ความสำคัญกับประจักษ์พยานก่อนเป็นอันดับแรกในคดีที่สามารถหาได้ย่อมจะทำให้คดีง่ายขึ้น เช่น คดีที่ผู้เสียหายยอมรับสารภาพด้วยความสมัครใจว่าเป็นผู้กระทำผิด แต่ถ้าเป็นคดีฆ่าผู้อื่นที่มีโทษจำคุกตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไปแม้ผู้ต้องหาสารภาพก็ต้องหาพยานหลักฐานอื่นๆ มามัดตัวผู้ต้องหาอยู่ดี อย่างไรก็ตามมีบางคดีที่ไม่สามารถหาตัวผู้กระทำผิดได้ หรือคดีที่ผู้กระทำผิดปฏิเสธตลอดข้อหา และขอไปให้การในชั้นศาลคดีประเภทนี้ย่อมเป็นคดีที่ไม่มีประจักษ์พยาน การแสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐานที่มุ่งแต่เฉพาะการสืบหาประจักษ์พยานเพียงอย่างเดียว เพราะเชื่อว่าประจักษ์พยานเป็นพยานหลักฐานโดยตรงที่มีน้ำหนักน่าเชื่อถือที่สุด ทำให้กระบวนการยุติธรรมไทยมีจุดอ่อน เมื่อทางปฏิบัติพนักงานสอบสวนมุ่งแต่จะสร้างผลงานจนเป็นคดีประวัติศาสตร์หลายคดีที่เป็นรอยด่างพร้อยของกระบวนการยุติธรรม คดีจับแพะ เชอร์รี่ แอน , คดีแม่ลูกตระกูลศรีธนะชนันท์ เป็นคดีตัวอย่างของความไม่มีประสิทธิภาพของกระบวนการแสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐานในชั้นสอบสวน เพราะมีการสร้างพยานหลักฐานเท็จ ทำให้ผู้บริสุทธิ์หลายคนที่ทนทุกข์อยู่ในคุก บางคนต้องตายในคุก โดยที่ได้รับความผิดจากผลที่ตนเองมิได้กระทำ พนักงานตำรวจเพียงไม่กี่คนไร้ซึ่งคุณธรรมจริยธรรม ไม่คำนึงถึงกระบวนการทางกฎหมาย ภาพพจน์ตำรวจไทยจึงน่ากลัว และยากที่จะลบเลือนจากความทรงจำของประชาชนเมื่อผู้รักษาสันติราษฎร์ กับเป็นผู้กระทำความผิดเสียเอง

กระแสความสนใจของประชาชนในคดีดังกล่าว ทำให้พยานหลักฐานแวดล้อมเริ่มได้รับความสนใจมากกว่าเดิม เมื่อมีการนำวิทยาศาสตร์เข้ามาช่วยการทำงานในกระบวนการ

⁴ ไพฑูรย์ เพิ่มศิริวิศาล, จิตวิทยาตำรวจ(ฉบับประสบการณ์). (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ ส.เอเชียเพรส(1989), หน้า 75.

ยุติธรรมเพราะแม้มีพยานหลักฐานที่จะสามารถพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่เป็นประเด็นโดยตรง แต่สามารถพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับประเด็นในคดีได้ จนสามารถนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้ อย่างไรก็ตาม ถึงแม้จะยังไม่มีความหมายลายลักษณ์อักษรอย่างชัดเจนที่จะกำหนดมาตรฐานการรับฟังและชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานแวดล้อม แต่ด้วยระดับสติปัญญาของมนุษย์ก็ต้องอาศัยหลักตรรกะจิตวิทยา หลักวิทยาศาสตร์ มาช่วยในการวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริงในแต่ละคดีให้ได้ คงมีแต่มาตรฐานการพิสูจน์การชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในชั้นศาล คือต้องปราศจากข้อสงสัยตามสมควร (Proof beyond a reasonable doubt) เท่านั้น

5.1.2 ชั้นชั้นสูตรพลิกศพ

กรณีคดีฆาตกรรม จำเป็นต้องมีการชั้นสูตรพลิกศพ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 150 โดยมีแพทย์นิติเวช , นักนิติวิทยาศาสตร์ ร่วมกับพนักงานสอบสวนในคดีนั้น ทั้งนี้ต้องทำงานด้วยความรวดเร็ว เพราะเหตุว่า สถานที่เกิดเหตุถือเป็นหัวใจสำคัญของ การแสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐาน พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์บางชนิดถูกทำลายได้ง่าย ตัวทำลายลายพิมพ์ดีเอ็นเอ (DNA Fingerprint) มี 6 อย่าง ได้แก่ เวลา , อุณหภูมิ , ความชื้น , แสงสว่าง หรือรังสี , สารเคมี กรด ต่าง , เชื้อโรค⁵ ในประเทศสหรัฐอเมริกา ไม่ละทิ้งพยานหลักฐานที่สำคัญและยังคงติดตามหาตัวผู้กระทำความผิดให้ได้ เพราะคดีฆาตกรรมส่วนมากจะรู้ว่ามิผู้ถูกทำให้ตาย แม้กระทั่งว่าคดีนั้นจะผ่านไปแล้วก็ปีแล้วก็ตาม ตำรวจและอัยการของประเทศสหรัฐอเมริกา ยังคงติดตามเพื่อนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษให้ได้เท่ากับคดี คดี นาย Bobby Frank Cherry ที่แม้ว่า เวลาจะผ่านพ้นไปเกือบ 30 ปีแล้วที่เขาเป็นผู้สงสัยในคดีฆาตกรรมฆาตกรรม 4 คน โดยการวางระเบิดแต่เวลานั้นไม่มีใครพบเห็นว่าเขาเป็นผู้กระทำ FBI ได้ติดตามและนำเทปการสนทนาของเขาและเพื่อนสมาชิกกลุ่มที่เหยียดสีผิวมาเป็นหลักฐานมัดตัวเขาได้ในที่สุด ซึ่งเทปฉบับนี้เป็นพยานหลักฐานแวดล้อมที่สามารถนำมาพิสูจน์ความผิดได้ หรือแม้แต่คดี นาย Michael Skakel ที่ถูกตัดสินข้อหาฆ่าเด็กหญิง อายุ 15 ปี เมื่อเดือนมิถุนายน ปี 2003

⁵ ลัดดาวัลย์ สีกาแก้ว " DNAและลายมือชื่อ : พยานจากนิติวิทยาศาสตร์ " วารสารข่าวกฎหมายใหม่ (มีนาคม 2547).

หลังจากที่เหตุการณ์ผ่านมาเกือบ 30 ปี เช่นกัน (เหตุเกิดในปี 1975) พบลายพิมพ์นิ้วมือของ Skakel บนไม้กอล์ฟที่ใช้ฆ่าเหยื่อ

การฆ่าที่ไม่มีประจักษ์พยาน ส่วนมากจะมาจากคนใกล้ชิด หรือมีเหตุแค้นเคืองกันมาก่อน หากเก็บรวบรวมพยานหลักฐานจากที่เกิดเหตุได้มากเท่าไรยิ่งดี โดยแสดงสายโซ่การครอบครองพยานหลักฐานวัตถุ ไม่ว่าจะเป็นการจัดการ (Taking) ,การเก็บ (Keeping) , การขนส่ง (Transporting) , การส่งมอบ (Delivering) อย่างชัดเจนไม่ผิดกระบวนการเหล่านี้เป็นปัญหาทางเทคนิคที่ต้องกระทำให้ถูกต้องตามขั้นตอน และต้องไม่มีความผิดพลาดอันเกิดจากการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ในประเทศสหรัฐอเมริกา มีระบบลูกขุนในการตัดสินเพื่อไม่ให้ลูกขุนเกิดความไขว้เขว อคติ ไม่แน่ใจ หรือสงสัยในการรับฟังข้อเท็จจริงเกี่ยวกับพยานหลักฐานนั้น

5.2 การรับฟังพยานหลักฐานแวดล้อมในคดีความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดย

เจตนา

หลักการรับฟังพยานหลักฐานในคดีอาญา คือ พยานหลักฐานต้องเกิดขึ้นและได้มาโดยชอบด้วยกฎหมาย และเป็นพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับคดี พนักงานสอบสวนต้องไม่ใช้อำนาจเกินเลยขอบเขตที่กฎหมายกำหนด มิฉะนั้นจะก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่สังคม และส่งผลให้ศาลไม่รับฟังพยานหลักฐานที่เข้าสู่การพิจารณา ทำให้พยานหลักฐานที่แสวงหาและรวบรวมมานั้นไม่เกิดประโยชน์ เสียเวลา และขาดความน่าเชื่อถือไปได้ ปัจจุบันประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาใหม่ พนักงานสอบสวนจะจับ ,ค้น ต้องขออนุญาตจากศาลและจะต้องแสดงพยานหลักฐานเพื่อให้ศาลเชื่อว่าผู้ต้องหาที่น่าสงสัยว่ากระทำความผิดจริงๆ

พยานหลักฐานที่เกิดขึ้นและได้มาโดยมิชอบ อาจเกิดจากกระบวนการอันมิชอบ ได้แก่ กรณีที่พนักงานสอบสวนไม่แจ้งข้อหาหรือไม่ให้คำเตือนแก่ผู้ต้องหาว่าคำให้การของเขาจะเข้าในชั้นศาลได้ ตามมาตรา 134 และกรณีคำให้การของพยานบุคคลซึ่งเกิดจากการจูงใจ มีคำมั่นสัญญา ชูเชิญ หลอกลวง หรือโดยมิชอบประการอื่น ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 135 ซึ่งจะรับกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226 เพราะมาตรา 226 ไม่ได้จำกัดเฉพาะผู้ต้องหาเท่านั้น ผู้ให้ปากคำอื่นๆ ถ้าเกิดจากการจูงใจ ให้คำมั่นสัญญา ก็อาจจะต้องห้ามรับฟังด้วย สำหรับประเทศสหรัฐอเมริกาถือหลักการรับฟังพยานหลักฐานอย่างเคร่งครัด

พยานหลักฐานที่เกิดขึ้นและได้มาโดยมิชอบต้องตัดพยานหลักฐานนั้นออกไปจากระบบการพิจารณา หลักผลไม้ของต้นไม้มีพิษ (Fruit of the poisonous tree) เป็นหลักที่มีเพื่อคุ้มครองประชาชนไม่ให้ถูกกระทบกระเทือนสิทธิ ศาลจะไม่รับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบโดยเด็ดขาด ไม่ว่าพยานหลักฐานนั้นจะเป็นพยานหลักฐานโดยตรง หรือเป็นพยานหลักฐานแวดล้อม แต่คำพิพากษาศาลฎีกาของไทย ยังไม่ได้วางบรรทัดฐานเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้อย่างชัดเจน ศาลใช้ดุลพินิจอย่างกว้างขวาง โดยให้สืบพยานหลักฐานทั้งหมดที่คู่ความนำสืบไปก่อน ไม่ว่าพยานหลักฐานที่เข้าสู่การพิจารณานั้นจะสามารถรับฟังเป็นพยานหลักฐานได้หรือไม่ เพราะเหตุว่ากฎหมายไม่ได้บัญญัติห้ามไว้ว่าพยานหลักฐานประเภทใดรับฟังไม่ได้ “พยานหลักฐานที่น่าจะพิสูจน์ได้ว่าจำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์” ตามมาตรา 226 เมื่อไม่มีกฎหมายห้าม ศาลจึงใช้ดุลพินิจให้รับฟังพยานหลักฐานทุกชนิดไม่ว่าจะเป็นพยานบุคคล พยานวัตถุ พยานเอกสาร ประกอบกับคำพิพากษาศาลฎีกาแต่ละคดีก็ตัดสินไม่ชัดเจน กลับไปกลับมา บางคำพิพากษาก็นำการรับฟังพยานหลักฐานไปเขียนปะปนกับขั้นตอนการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน ซึ่งเป็นคนละขั้นตอนกัน

ปัญหาการรับฟังพยานบอกเล่าก็เช่นเดียวกัน ซึ่งพยานบอกเล่าบางคดีก็เป็นพยานหลักฐานโดยตรงได้ เพราะเห็น ได้ยินเหตุการณ์ที่เป็นประเด็นแห่งคดีโดยตรง เช่น นายแดงเห็นนายดำ ใช้ปืนยิง นาย เหลืองตาย จึงให้ปากคำแก่พนักงานสอบสวนในฐานะพยานหลักฐานโดยตรง แต่พอถึงชั้นพิจารณา พนักงานสอบสวนไม่สามารถนำตัวนายแดงมาเบิกความในชั้นศาลได้ คงมีเพียงบันทึกคำให้การของนายแดงในชั้นสอบสวนเท่านั้น ศาลถือว่าคำให้การชั้นสอบสวนนี้เป็นพยานบอกเล่า ทั้งๆ ที่ความจริงนายแดงเป็นผู้อยู่ใกล้ชิดและเห็นเหตุการณ์ตลอดลำพังพยานบอกเล่าศาลไม่อาจรับฟังได้ ต้องรับฟังประกอบพยานหลักฐานประเภทอื่น

อย่างไรก็ตาม การรับฟังพยานหลักฐานแวดล้อมตามกฎหมายไทย ถือว่ามีความสำคัญในคดีฆาตกรรม ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 226 บัญญัติให้มีหลักการรับฟังพยานหลักฐานทุกประเภท ไม่ว่าจะพยานหลักฐานชั้นใด ไม่ได้ห้ามมิให้รับฟังพยานหลักฐานแวดล้อม หรือพยานชั้นสองอย่างที่ปรากฏในกฎหมายอังกฤษ ซึ่งศาลไทยรับฟังประกอบพยานหลักฐานอื่นๆ ลงโทษจำเลยได้เหมือนกัน มิใช่ว่าจะเป็นพยานหลักฐานที่ไร้น้ำหนักหรือไม่มีน้ำหนักเสียเลย

5.3 การชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานแวดล้อมในคดีความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา

หลักการรับฟังพยานหลักฐาน กับหลักการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานเป็นคนละขั้นตอนของการพิจารณาในคดีอาญา ไม่ใช่ขั้นตอนที่สามารถมารวมกันได้ เพราะประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 227 และมาตรา 226 ได้บัญญัติไว้คนละมาตรา กล่าวคือ มาตรา 226 ให้อ้างพยานหลักฐานใดที่น่าจะพิสูจน์ได้ว่าจำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์ ซึ่งเป็นขั้นตอนแรกว่าศาลจะรับฟังพยานหลักฐานนั้นได้หรือไม่ เข้าหลักการห้ามรับฟังพยานหลักฐานตามกฎหมายหรือไม่เสียก่อน เพราะหากเป็นพยานหลักฐานที่รับฟังไม่ได้ ศาลก็จะตัดพยานหลักฐานนั้นไป ส่วนพยานหลักฐานใดที่รับฟังได้ ก็จะเข้าสู่ขั้นตอนต่อไป คือศาลต้องชั่งน้ำหนักคุณค่าและความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานนั้นว่าน้ำหนักและน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใด ตามมาตรา 227 ให้ศาลใช้ดุลพินิจชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานทั้งปวง ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ศาลจะพิจารณาลงโทษหรือปล่อยตัวจำเลยไป

เมื่อพิจารณาจากคำพิพากษาศาลฎีกาของไทยจะเห็นได้ว่า ศาลควรตัดสินโดยการใช้ดุลพินิจในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในคดีอาญาแค่ไหน เพียงใด เพราะบางคดีที่เป็นคดีอาญาความผิดฐานฆ่าผู้อื่น ศาลฎีกาก็รับฟังเพียงประจักษ์พยาน เพื่อชั่งน้ำหนักลงโทษจำเลยเพียงอย่างเดียว แต่บางคดี ที่ไม่มีประจักษ์พยาน มีพยานหลักฐานแวดล้อมที่น่าเชื่อถือและมีน้ำหนักเพียงพอก็สามารถลงโทษจำเลยได้ สิ่งที่ต้องพิจารณาก็คือ ไม่มีหลักการที่แน่นอนในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน โดยเฉพาะคดีที่เป็นคดีอาญาร้ายแรง ผู้กระทำความผิดฉลาดมากขึ้นมีการศึกษามากขึ้น ย่อมจะพยายามไม่ให้เหลือร่องรอยปรากฏ เป็นหลักฐานมัดตัวได้ง่าย ถ้ายังยึดถือเป็นหลักการเดิมคือประจักษ์พยานว่ามีน้ำหนักมาก แต่หากขาดความชัดเจน หรือเป็นพยานที่ปั้นแต่งขึ้นมา ก็จะเป็นปัญหาในการพิจารณาเช่นกันเดียวกับคดีที่แม้ผู้ต้องหาให้การรับสารภาพ ถ้าเป็นคดีที่มีโทษตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป โจทก์ก็ต้องมีหน้าที่นำสืบตามประเด็นในคำฟ้องให้ครบถ้วน จากปัญหาดังกล่าวควรปรับแนวความคิดให้เป็นแนวความคิดใหม่ ไม่ว่าจะชั้นการแสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐานของเจ้าพนักงานสอบสวน ชั้นของพนักงานอัยการว่าจะสั่งฟ้องคดีหรือไม่ ถ้ายังเคร่งครัดเหมือนเดิมว่าจำเป็นต้องมีประจักษ์พยานรู้เห็น อยู่ในเหตุการณ์ ก็คงจะฟ้องยากเช่นกัน พยานหลักฐานแวดล้อมโดยทั่วไปสามารถรับฟังได้ในศาล ถ้าไม่ใช้การเชื่อมต่อระหว่างข้อเท็จจริงและข้ออ้างที่อ่อนแอกว้างไกลไปเพื่อช่วยตรวจสอบคดี หลายๆ คำพิพากษาในคดีฆาตกรรมต่างอาศัยพยานหลักฐานแวดล้อมทั้งสิ้น

คำพิพากษาศาลฎีกาไทยเกี่ยวกับการตัดสินโดยอาศัยพยานหลักฐานแวดล้อมมีมานานเป็นเวลาเกือบ 80 ปีแล้ว และได้ตัดสินว่าการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานแวดล้อม ถ้าสามารถเชื่อมโยงกันโดยอาศัยพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ จิตวิทยาพยาน และสามัญสำนึก หากนำมาเชื่อมต่อกันได้ประดุจสายโซ่แห่งพยาน ก็สามารถจะลงโทษจำเลยได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 518/2464, 933/2464, 865/2465, 743/2469, 219/2477) เนื่องจากเดิมพยานหลักฐานแวดล้อมไม่ได้รับความสนใจให้ความสำคัญเท่าที่ควร เพราะการรวบรวมและแสวงหาพยานหลักฐานส่วนมากมุ่งจะค้นหาแต่ประจักษ์พยานเพียงอย่างเดียว เพราะเป็นพยานหลักฐานโดยตรงที่เป็นประเด็นสำคัญในคดี เช่นคดีฆาตกรรม ประเด็นคือใครฆ่า พยานหลักฐานแวดล้อมเพิ่งจะได้รับความสนใจจากประชาชนอย่างชัดเจนในคดีหมอม่าหมอมอ (คดีเสริม-เจนจิรา, คดีหมอวิสุทธ์-หมอมัสพร) เริ่มจากการนำผลการตรวจลายพิมพ์ ดีเอ็นเอ(DNA) มาใช้ ซึ่งมีความแม่นยำสูง สามารถพิสูจน์ได้ด้วยหลักวิทยาศาสตร์ เมื่อฆาตกรเป็นบุคคลที่มีสติปัญญา และการศึกษาสูง แต่กลับมีจิตใจและวิธีการฆ่าที่โหดเหี้ยม และแยบยล ทำให้จุดประเด็นการเรียกร้องความสนใจจากประชาชนได้ ทำให้พยานหลักฐานแวดล้อมซึ่งมิใช่พยานหลักฐานที่มุ่งพิสูจน์ประเด็นโดยตรง เพียงแต่เป็นพยานหลักฐานที่พิสูจน์เกี่ยวพันกับประเด็น จำเป็นต้องอนุมานเชื่อมต่อปะติดปะต่อเรื่องได้ ไม่ว่าจะเป็น ความอาฆาต แค้น มูลเหตุจูงใจอื่น ฯลฯ

แต่การตระหนักถึงความสำคัญของพยานหลักฐานแวดล้อมยังมีอยู่น้อย การดำเนินงานสำคัญคือ ตั้งแต่ขั้นตอนของการแสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐานแวดล้อม ที่จะสามารถเชื่อมโยงถึงผู้กระทำผิดให้ได้ การชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานแวดล้อมเพื่อวินิจฉัยชี้ขาดข้อเท็จจริงอันเป็นประเด็นโดยตรงในคดีว่าจำเลยเป็นคนร้ายฆ่าผู้ตายหรือไม่ เป็นไปตามหลักในเรื่องความสมเหตุสมผลและความน่าจะเป็นไปได้ของข้อเท็จจริง พยานหลักฐานแวดล้อมต่างๆ ที่มีความใกล้ชิดกับกรณีที่เกิดเหตุมีความสัมพันธ์ สอดคล้อง เชื่อมโยง เป็นเหตุเป็นผลกัน เมื่อนำมาประมวลเข้ากันแล้วสามารถบ่งชี้ข้อเท็จจริงที่ต้องการพิสูจน์ได้ ซึ่งในสหรัฐอเมริกา คดีฆาตกรรมส่วนมากจะอาศัยพยานหลักฐานแวดล้อมแทบทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นคดีของ O.J. Simpson , Scott Peterson

พยานหลักฐานแวดล้อม ไม่ว่าจะเป็นพยานบุคคล พยานวัตถุ พยานเอกสาร หรือแม้แต่พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ หากมีการดำเนินการจัดเก็บอย่างมีประสิทธิภาพ ถูกต้อง แท้จริง ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงสายโซ่แห่งพยานหลักฐาน (Chain of Evidence) ด้วย กล่าวคือ พยานหลักฐานที่ไม่ใช่พยานหลักฐานโดยตรง (Direct Evidence) นั้นต้องมีความ

เชื่อมโยง สอดคล้องประจักษ์สายโซ่ที่ต่อเนื่องกันเป็นสาย ไม่ขาดออกจากกัน แต่การชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานแวดล้อม (Circumstantial Evidence) เพื่อฟังเป็นยุติว่าจำเลยกระทำความผิดนี้ ต้องกระทำอย่างระมัดระวัง และรอบคอบเพราะเป็นไปได้ว่าพยานหลักฐานที่ได้มานั้น เกิดจากการเตรียมเพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือก็เป็นไปได้

นอกจากการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานแวดล้อมที่ต้องสอดคล้อง เชื่อมโยง จนสามารถอนุมานและสรุปได้ว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดจริงแล้ว ในคำพิพากษาศาลต้องแสดงเหตุผลในการวินิจฉัยให้ปรากฏว่าพยานหลักฐานใดรับฟังได้หรือรับฟังไม่ได้ และน่าเชื่อถือได้มากน้อยเพียงใดตามประเด็นข้อพิพาทแห่งคดี แตกต่างจากการพิจารณาคดีโดยลูกขุนจะมีคำวินิจฉัยในผลอันเป็นประเด็นแห่งคดีเลย เช่น วินิจฉัยว่าจำเลยมีความผิดฐานฆ่าผู้อื่นตามที่โจทก์ฟ้องหรือไม่ (Guilty or not guilty) ซึ่งคำวินิจฉัยของคณะลูกขุนไม่ต้องแสดงเหตุผลว่าที่ลูกขุนวินิจฉัยนั้นเป็นไปตามพยานหลักฐานใดหรือไม่ คำพิพากษาของศาลชั้นต้นจึงไม่มีรายละเอียดและเหตุผลในคำพิพากษา จะอุทธรณ์ได้แต่เฉพาะปัญหาข้อกฎหมาย เช่น กรณีที่ศาลตัดพยานที่เกิดขึ้นและได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมาย , การรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบ คำพิพากษาศาลไทยมุ่งแสดงให้เห็นเหตุผลในการวินิจฉัยความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐานแต่ละชั้น ส่วนในประเทศที่ใช้กฎหมายระบบ Common Law นั้นถือหลักการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานที่ดีที่สุด คือ หลักสามัญสำนึกของบุคคลทั่วไป กฎหมายระบบ Common Law เชื่อว่าบุคคลธรรมดาที่มีสติปัญญาปกติ ย่อมวินิจฉัยปัญหาข้อเท็จจริงต่างๆ ได้เหมือนกัน โดยให้มีระบบการพิจารณาคดีโดยลูกขุนขึ้นมา ถึงแม้การชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานจะเป็นการใช้สามัญสำนึก แต่เมื่อถ่ายทอดออกมาเป็นคำพิพากษาแล้วศาลไทยต้องแสดงให้เห็นถึงรายละเอียดและเหตุผลของการวินิจฉัยในปัญหาข้อเท็จจริงแห่งคดี

5.4 การพิจารณาว่าคดีความผิดฐานฆ่าผู้อื่นคดีใดเป็นคดีพิเศษตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547

การดำเนินการคดีพิเศษ ก็เพื่อให้สามารถจัดการกับคดีให้เกิดประสิทธิภาพ และรวดเร็ว คดีที่นายสมชาย นีละไพจิตร และคดีนายเจริญ วัตอักษร ซึ่งเป็นคดีที่ได้รับความสนใจจากสื่อมวลชน และต้องการคำตอบให้แก่ประชาชน อยู่ในการสอบสวนของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ และเจ้าหน้าที่คดีพิเศษ จากกรมสอบสวนคดีพิเศษ (DSI) เพราะถือว่าเป็นคดีพิเศษ ตาม

พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 มาตรา 21 (2) ความผิดที่คณะกรรมการคดีพิเศษมีมติไม่น้อยกว่า สองในสาม ของคณะกรรมการให้เป็นคดีพิเศษเฉพาะเรื่องไป

สำหรับประเทศสหรัฐอเมริกา จะมีตำรวจกลาง ก็คือ FBI ทำคดี ไม่ว่าจะเกิดในมลรัฐใด หากเป็นความผิดอาญาคาบเกี่ยวระหว่างมลรัฐถือเป็นคดีพิเศษ ซึ่งถูกกำหนดในรัฐธรรมนูญ⁶ ดังนั้นลักษณะการทำงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษ (DSI) และ FBI จึงแตกต่างกันไม่ว่าจะเป็นเขตอำนาจ หรือลักษณะงาน กล่าวคือ FBI ดูแลรับผิดชอบคดีที่อาศัยเขตแดนมลรัฐเป็นตัวตัดสินว่าเป็นคดีพิเศษ แต่ความรับผิดชอบของกรมสอบสวนคดีพิเศษ (DSI) เป็นเฉพาะคดีไป และที่น่าสนใจว่าคดีฆาตกรรมคนสำคัญหรือกรณีคดีคนสำคัญหายตัวไปอย่างไร้ร่องรอยของไทย หากจะให้คดีจบลงอย่างรวดเร็ว ต่อเนื่อง ได้รับการเอาใจใส่ในรายละเอียด ต้องเป็นคดีพิเศษโดยการดำเนินงานของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ หรือ เจ้าหน้าที่คดีพิเศษที่มีความสามารถเฉพาะ และมีเทคนิคมากกว่าพนักงานตำรวจ จำเป็นต้องเป็นคดีพิเศษเท่านั้น ซึ่งขึ้นอยู่กับดุลพินิจของคณะกรรมการคดีพิเศษว่าจะให้น้ำหนักแก่คดีนั้นเพียงใด อย่างไร แต่ถ้ากรณีเกิดคดีฆาตกรรมขึ้นกับประชาชนธรรมดา ถูกฆ่าไร้ศพ ซึ่งจำเป็นต้องใช้เจ้าหน้าที่มีความสามารถพิเศษในการทำคดี จะได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการคดีพิเศษให้เป็นคดีพิเศษหรือไม่ เป็นปัญหาที่ต้องการคำตอบว่า มีการเลือกปฏิบัติสำหรับบุคคลบางกลุ่มเท่านั้น ทั้งที่ป้องกันและปราบปรามคดีอาชญากรรมรุนแรง นั้น เพื่อประโยชน์ต่อมหาชน การเสนอให้มีกรมสอบสวนคดีพิเศษ นอกจากเป็นการสิ้นเปลืองแล้ว พนักงานในกรมสอบสวนคดีพิเศษนี้ โดยเนื้อหาแล้วก็เป็นพนักงานประเภทเดียวกันนั่นเอง

5.5 ปัญหาโครงสร้างหลักกฎหมายลักษณะพยาน

การฟ้องคดีอาญา ฝ่ายโจทก์ต้องทำคำฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 158 (5) “ การกระทำทั้งหลายที่อ้างว่าจำเลยได้กระทำความผิดข้อเท็จจริงและ

⁶ วิชาญ เจริญงาม, การบรรยายเรื่อง การสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษตามมาตรฐานรัฐธรรมนูญ ในหลักสูตรสอบสวนคดีพิเศษและหลักสูตรเจ้าหน้าที่คดีพิเศษ รุ่นที่ 1 แหล่งที่มา :[www.http://203.113.86.230/SLK/soc_magazine/socmag_special.pdf](http://203.113.86.230/SLK/soc_magazine/socmag_special.pdf)

รายละเอียดที่เกี่ยวกับเวลาและสถานที่ซึ่งเกิดการกระทำนั้นๆ อีกทั้งบุคคลหรือสิ่งของที่เกี่ยวข้อง ด้วยพอสมควรเท่าที่จะให้จำเลยเข้าใจข้อหาได้ดี " คำฟ้องคดีความผิดอาญารฐานฆ่าผู้อื่นโดย เจตนา พนักงานอัยการต้องบรรยายฟ้องตามกฎหมาย ต้องมี 1. มีอาวุธที่ใช้ในการฆ่า 2. ต้องมีผู้ ถูกฆ่า ก็คือ ต้องมีศพ 3. ต้องมีลักษณะของการทำให้ตาย บาดแผล อีกทั้งต้องระบุชัดเจนถึง รายละเอียด เวลา สถานที่ บุคคล สิ่งของ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้จำเลยเข้าใจข้อหาได้ดี เหล่านี้เป็น ข้อเท็จจริงที่อัยการต้องเขียนไว้ในคำฟ้องตามบทบัญญัติของกฎหมาย เป็นปัญหาว่าต้องแสดงให้เห็น จำเลยเข้าใจข้อหาได้ดี ความผิดฐานฆ่าผู้อื่นโดยเจตนา⁷ ก็ต้องแสดงองค์ประกอบความผิด และ มูลเหตุจูงใจ ทั้งนี้เพื่อให้คำฟ้องกลายเป็นฟ้องเคลือบคลุม หรือกรณีที่พยานหลักฐานไม่ เพียงพอจะฟังลงโทษจำเลยได้ เพราะมีเหตุสงสัย ศาลก็อาจพิพากษายกฟ้อง ซึ่งมีผลสำคัญคือ ไม่สามารถฟ้องคดีใหม่ได้

นอกจากนั้นยังเห็นได้ว่าประเทศไทยยังไม่มีประมวลกฎหมายพยาน และ กฎหมายลักษณะพยานหลักฐานก็ไม่ได้รวมอยู่ในกฎหมายฉบับเดียวกัน ในประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาความแพ่ง ซึ่งมีบัญญัติแยกไว้โดยเฉพาะในมาตรา 84 ถึงมาตรา 130 ส่วนที่แทรกอยู่ใน ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเริ่มจากมาตรา 226 ถึงมาตรา 244 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้ มาตั้งแต่ปี 2477 ยังไม่มีการปรับปรุง แตกต่างจากประเทศสหรัฐอเมริกาที่มี The Federal Rule of Evidence หรือ FRE เป็นกฎหมายลักษณะพยานหลักฐานที่แยกออกมาชัดเจน

5.6 ปัญหาวิธีการและระบบจัดเก็บพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์

(Scientific Evidence)

พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ ดีเอ็นเอ (DNA) ได้รับการรับรองความถูกต้อง แม่นยำ แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่า ดีเอ็นเอ (DNA) จะเป็นคำตอบที่ถูกต้องในทุกคดีความผิด ฆาตกรรม หากวิธีการได้มาซึ่งพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ไม่ถูกต้อง ขาดตกบกพร่อง หรือ ได้มาโดยมิชอบด้วยประการอื่น ย่อมทำให้คุณค่าของพยานหลักฐานนี้ลดน้อยลง ส่งผลให้คู่ความ ไม่ได้รับความเป็นธรรม ปัญหาที่เกิดขึ้นคือศาลจะเชื่อถือคำพยานผู้ชำนาญการพิเศษว่ามีการ

⁷ ดูประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 288 , 289

ตรวจพยานหลักฐานได้ถูกต้องตามหลักวิชาการได้เพียงใด นอกจากนี้ประเทศไทยยังมีปัญหาการจัดเก็บวัตถุพยานซึ่งยังไม่มีระบบการจัดเก็บที่ดี สำหรับประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีระบบการจัดเก็บวัตถุพยาน ที่เป็นมาตรฐาน ในคดีของนักอเมริกันฟุตบอล โอ เจ ซิมป์สัน O.J Simpson ทนายความของโอ เจ ต่อสู้เกี่ยวกับวิธีการเก็บคราบเลือดและวัตถุพยานอื่นที่เกี่ยวข้อง (วิธีการเก็บรักษาเลือด,วิธีการในห้องทดลองว่าดีเอ็นเอ (DNA) ที่ได้นั้นมีการปนเปื้อนหรือไม่ โดยไม่ได้ต่อสู้เรื่องผลการตรวจดีเอ็นเอ (DNA) ในคดีนี้คณะลูกขุนและศาลฎีกาแห่งรัฐแคลิฟอร์เนียตัดสินให้ซิมป์สันพ้นโทษ แม้ว่าผลการตรวจดีเอ็นเอ (DNA) จะยืนยันได้ว่าเป็นเลือดของเหยื่อจริง เป็นผลให้ตำรวจเมืองลอสแอนเจลิส (L.A.) ต้องเพิ่มความระมัดระวังในวิธีการเก็บหลักฐานต่างๆ ให้รอบคอบมากยิ่งขึ้น^๕

อย่างไรก็ตาม ปัญหาเรื่องความผิดพลาดของการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ ยังมีอยู่ให้เห็นบ่อย ๆ การตรวจพิสูจน์ที่ผิดพลาด และถูกหักล้างโดยศาลเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในคดีที่สามารถนำพยานหลักฐานทางดีเอ็นเอ(DNA) มาพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของจำเลยได้ เนื่องจากฝ่ายจำเลยสามารถซักค้านความน่าเชื่อถือคำพยานผู้เชี่ยวชาญพิเศษว่าอาศัยความรู้ทางวิทยาศาสตร์ตามหลักที่ศึกษามาหรือไม่ เพื่อหักล้างน้ำหนักการพิสูจน์พยานหลักฐานของฝ่ายโจทก์ ในระบบกฎหมายที่มีการตัดสินปัญหาข้อเท็จจริงโดยคณะลูกขุน บทบาททนายฝ่ายจำเลยมีความสำคัญต่อการทำลายน้ำหนักคำพยานของฝ่ายโจทก์ ซึ่งส่งผลต่อการตัดสินใจของคณะลูกขุน โดยวิทยาการในเรื่องดีเอ็นเอ (DNA) นี้ ก็เพิ่งนำมาใช้ในระยะเวลา 10 กว่าปีที่ผ่านมาเอง แต่ดีเอ็นเอ (DNA) ไม่ใช่จะสามารถแก้ไขปัญหาทุกอย่างได้เสมอไปในทุกคดี เพราะการตรวจพิสูจน์เพื่อหาตำแหน่งพันธุกรรมนั้น จะทำการตรวจได้เฉพาะคดีที่มีพยานหลักฐานที่เป็นประเภทมีเนื้อเยื่อ หรือน้ำคัดหลังของบุคคล ที่เรียกว่า Biological evidence ยังหลงเหลืออยู่เท่านั้น คดีประเภทอื่น ๆ เช่น ใช้อาวุธปืนยิงคนตายมาจากทางไกล จะเอาดีเอ็นเอ (DNA) มาใช้ คงไม่เกี่ยวข้องกัน (irrelevant) ในทางกฎหมาย จะมี Federal Rule of Evidence ข้อ 702 ประกอบข้อ 403 ที่จะใช้ในการควบคุมการทำรับฟังพยานหลักฐานประเภทนี้ของศาล อาจสรุปได้ว่า พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ เป็นพยานหลักฐานที่มีประสิทธิภาพ (Effectiveness) และน่าเชื่อถือ (Reliability) ก่อให้เกิดความเป็นธรรม(Fairness) แต่ต้อง

^๕ อรรถพล แซ่มสุวรรณวงศ์, นิติวิทยาศาสตร์ 4 เพื่อการสืบสวนสอบสวน.

(กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ดาวฤกษ์, 2545), หน้า 300.

แสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์อย่างถูกต้องตามกฎหมาย เพื่อให้เป็นที่ยอมรับในชั้นศาล

ขณะนี้ประเทศไทยมีการจัดตั้งสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ขึ้นมา โดยให้สังกัดอยู่ที่กระทรวงยุติธรรม ทำงานในเขตรับผิดชอบที่แตกต่างกับกองพิสูจน์หลักฐาน ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ซึ่งในสหรัฐอเมริกาจะไม่มีสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ มีแต่สมาคมนิติเวชศาสตร์ของสหรัฐอเมริกา (AMERICAN ASSOCIATION OF FORENSIC SCIENCE) แบ่งเป็นหลายหน่วยงาน และโดยมารยาทที่สหรัฐอเมริกา ผู้เชี่ยวชาญ ไม่ว่าจะเป็ฝ่ายใดจะไม่ออกมาวิพากษ์วิจารณ์คดีจนกว่าศาลจะพิจารณาคดีเสร็จ⁹ ผู้เขียนเห็นว่าความเห็นของผู้ชำนาญการพิเศษควรมีสถาบันที่ได้รับการยอมรับในระดับสากล และเจ้าหน้าที่นิติวิทยาศาสตร์ต้องได้รับการฝึกอบรมและผ่านการฝึกฝนมาอย่างดี เพื่อป้องกันอคติที่อาจจะเกิดขึ้นได้ในชั้นศาล นอกจากนี้จะต้องมีบุคลากรที่ดีแล้ว ผู้เขียนเห็นว่าต้องมีองค์กรที่มีฐานข้อมูลด้านดีเอ็นเอ (DNA) ระดับชาติด้วย

5.7 กระแสสังคมในคดีฆาตกรรมกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

เนื่องจากคดีที่ปรากฏทางสื่อมวลชนและสายตาของประชาชน มักจะเป็นคดีอุกฉกรรจ์ สะเทือนขวัญ หรือไม่มีผู้เสียหาย ผู้กระทำความผิด หรือผู้ตายเป็นบุคคลที่อยู่ในความสนใจ ของประชาชน เมื่อคดีเป็นที่น่าสนใจ พนักงานตำรวจ พนักงานอัยการ แม้กระทั่งศาล ต้องให้คำตอบแก่สังคม คดีบางคดีไม่มีความสลับซับซ้อน เป็นคดีง่าย ๆ แต่เป็นข่าวครึกโครมขึ้นหน้าหนึ่งหนังสือพิมพ์ประจำวัน ยังจับตัวคนร้ายไม่ได้ ถือเป็นคดีที่สื่อมวลชนและประชาชนให้ความสนใจ ในขณะที่คดีฆาตกรรม บุคคลธรรมดา คู่ความที่เป็นชาวบ้าน ยากจนไม่มีศพ กลายเป็นคดีคนหาย กลับไม่ได้รับการเหลียวแล

⁹ ลัดดาวัลย์ สีกาแก้ว , "นิติวิทยาศาสตร์ ปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมไทยได้จริงหรือ ?" ,วารสารข่าวกฎหมายใหม่ (ธันวาคม 2546) หน้า 4-7.

1) พนักงานสอบสวน

พนักงานสอบสวนจำเป็นต้องยึดมั่นในหลักการ ไม่ควรยึดกระแส หรือกลัวกระแสใด ๆ มิฉะนั้นจะสร้างความเดือดร้อนแก่ผู้ที่ไม่ได้กระทำความผิด ไม่ว่าจะเป็นการสร้างพยานหลักฐานเท็จ ปรีกปรีาผู้ต้องหา และจับผู้บริสุทธิ์ เพื่อให้มีผลงาน เหล่านี้เป็นสิ่งที่พบเห็นมาก่อน เมื่อเป็นคดีที่ได้รับความสนใจจากประชาชน ต้องระดมกำลังตำรวจในการช่วยคลี่คลายสืบสวนและสอบสวนหาตัวผู้กระทำความผิดให้เร็วที่สุด

2) พนักงานอัยการ

พนักงานอัยการต้องพิจารณาพยานหลักฐานที่พนักงานสอบสวนทำสำนวนมาให้ด้วยความรอบคอบ ก่อนจะสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องคดี โดยไม่จำเป็นต้องเชื่อตามพยานหลักฐานทั้งหมดที่พนักงานสอบสวนนำมา เพราะเหตุว่าหากเชื่อตามพยานหลักฐานเหล่านั้นโดยไม่ได้พินิจพิจารณาอย่างถี่ถ้วน ก็คงจะกลายเป็นสั่งฟ้องคดีหมด ทั้งนี้การสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องคดีที่ได้รับความสนใจของประชาชน ต้องให้เหตุผลชัดเจน ให้หลักการใดในการพิจารณา หากสั่งฟ้องผู้ต้องหาโดยยึดตามกระแสสังคม สื่อมวลชนประโคมข่าว อาจทำให้ผู้ต้องหา หรือจำเลย นั้นตกเป็นจำเลยสังคมตั้งแต่ยังไม่เริ่มมีการพิจารณาคดี ทั้ง ๆ ที่ศาลเท่านั้นจะคำพิพากษา มิใช่คำพิพากษาของสังคมซึ่งไม่ยุติธรรม หากผลสุดท้ายปรากฏว่าบุคคลผู้นั้นเป็นผู้บริสุทธิ์ อีกทั้งกรณีที่ศาลให้ประกันตัวในระหว่างสั่งฟ้องศาล ผู้ต้องหาต้องเดือดร้อนหลักประกันตัวเองอีก ซึ่งคดีฆ่าผู้อื่น ศาลพิเคราะห์พยานหลักฐานอาจให้ประกันในวงเงินที่สูง ทำให้หาหลักประกันยาก หากบุคคลนั้น ยากจน หาเข้ากินค่า มีภาระต้องเลี้ยงดูคนในครอบครัว ตรงนี้เป็นจุดสำคัญที่ว่า การสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องของพนักงานอัยการ ควรขึ้นกับพยานหลักฐาน ต้องให้แน่ใจ ในน้ำหนักของพยานเสียก่อน หากพนักงานอัยการเห็นว่าพยานหลักฐานที่มีอยู่ไม่เพียงพอ ก็สามารถสั่งให้พนักงานสอบสวนหาพยานหลักฐานเพิ่มเติมได้ เพราะบทบัญญัติของกฎหมายให้อำนาจไว้ ไม่ควรจจะรีบเร่งฟ้องคดีตามกระแสสังคม เพราะทำให้คดีเสียหายได้

3) ศาล

ในการรับฟังพยานหลักฐานและชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานนั้น ศาลต้องไม่จำกัดบทบาทพิพากษาคดีเพียงเพราะกระแสสังคมที่คาดหวังจะให้ศาลลงโทษผู้กระทำความผิดจากสิ่งที่ปรากฏต่อสายตาของประชาชน ศาลต้องไม่จำกัดบทบาทพิพากษาคดีเพียงเท่าที่ถูกขีดเส้นไว้ ให้

ตีความตามตัวบทกฎหมาย เพราะไม่อาจสร้างความเป็นธรรมทางสังคม (Social Justice) ขึ้นมาได้ เมื่อศาลเป็นที่พึ่งของคนยากไร้ หมดหนทางต่อสู้ จำเป็นต้องมาพึ่งความสถิตยธรรมจากศาลหวังให้ศาลบิดเป่าความทุกข์ให้ ดังนั้นศาลต้องหาญกล้าตีความในลักษณะก้าวหน้า ดังต่อไปนี้ กล่าวคือ "Judicial Activism" คือ ตุลาการตีความก้าวหน้า หมายถึงกรณีที่ศาลท่านไม่ต้องการถูกจำกัดบทบาทพิพากษาคดีเพียงเท่าที่ถูกขีดเส้นไว้ให้ตีความตามตัวบท แต่หาญกล้าพิพากษาคดีชี้แนะและกำหนดนโยบายสังคม (Social Policy) เพราะการตัดสินใจคดีเช่นนี้จะมีผลช่วยสร้างความเป็นธรรมทางสังคม (Social Justice) ได้ยิ่งกว่าพันธนาการตามตัวบท หลัก Judicial Activism จะเกิดเป็นครั้งแรกที่ประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งใช้ระบบกฎหมาย Common Law แต่ก้าวหน้าอย่างสูงสุด แม้ประเทศไทยจะใช้ระบบกฎหมาย Civil Law แต่มิได้หมายความว่า Common Law จะใช้ในประเทศไทยไม่ได้ เพราะแม้แต่ศาลที่ประเทศเยอรมันนี และประเทศฝรั่งเศสซึ่งเป็นต้นตำรับของ Civil Law ยังยึดถือแนวทางของ หลัก Judicial Activism ทั้งนี้หากมีการให้เหตุผลและชี้แจงให้เห็นถึงความเป็นจริงทางสังคม และเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อมหาชนย่อมจะเกิดผลดีต่อกระบวนการยุติธรรมไทย¹⁰

ท่านศาสตราจารย์จรูญ ภัคดีธนากุล กล่าวไว้ในบทความชื่อ "ตุลาการกับกระบวนการยุติธรรม" หนังสือ ดุลพาท (มกราคม-มีนาคม 2540) หน้า 49 ว่า "กล่าวโดยอุดมคติแล้ว กระบวนการยุติธรรมที่ดีจะต้องสามารถสร้างผลงานให้เป็นที่ประจักษ์แก่สังคมได้อย่างชัดเจนว่าสังคมนี้ปกครองกันด้วยระบบกฎหมายมิใช่ด้วยอำนาจตามอำเภอใจของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง และผู้ที่ฝ่าฝืนกฎหมายก่อความเดือดร้อนเสียหายให้แก่สังคมหรือบุคคลอื่น จักต้องได้รับผลร้ายตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ ส่วนผู้ที่เคารพกฎหมายประพฤติปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี ย่อมจะต้องได้รับการปกป้องคุ้มครองจากกระบวนการยุติธรรม นอกจากนี้ กระบวนการยุติธรรมยังจะต้องมีสมรรถนะในการขัดเกลาหรือปรับพฤติกรรมของผู้กระทำผิดต่อกฎหมายบ้านเมืองให้กลับเข้ามาอยู่ภายในกรอบของกฎหมายได้อีกส่วนหนึ่งด้วย"¹¹ กระบวนการยุติธรรมมีไว้เพื่อใคร เพื่อ

¹⁰ พิเชษฐ เมาลานนท์, นิลุบล ชัยอิทธิพรวงศ์ และพรทิพย์ อภิสทริวาสนา , "ตุลาการตีความก้าวหน้า (Judicial Activism)" วารสารข่าวกฎหมายใหม่ : หน้า 60-63.

¹¹ จรูญ ภัคดีธนากุล, " ตุลาการกับกระบวนการยุติธรรม" , ดุลพาท เล่ม 1 ปีที่ 44(มกราคม-มีนาคม 2540): หน้า 49-62.

ประชาชนทุกคนในสังคม หรือคนบางคนในบางกลุ่มสังคมเท่านั้น หรือเพื่อไหลไปตามกระแสสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง หากคำตอบคือ เพื่อประชาชนทุกคนในสังคม แต่ทางปฏิบัติไม่ได้เป็นเช่นนั้น กระบวนการยุติธรรมทางอาญา คงเป็นแค่คำในอุดมคติเท่านั้น

5.8 กระบวนการเรียนการสอนกฎหมายกับการนำความรู้ไปประกอบวิชาชีพ

"ความหมายของหลักวิชาชีพทางกฎหมาย คำว่า วิชาชีพ ถ้าจะแปลกันตามตัวก็ หมายถึง วิชาที่จะนำไปใช้หากิน แต่ความหมายที่แท้จริงของคำว่าวิชาชีพ มิใช่เพียงแต่การนำวิชาความรู้ไปใช้หากิน คำว่า วิชาชีพ ยังมีสิ่งอื่นที่ประกอบเข้ากับการนำความรู้ไปใช้หากินอีก คือ การศึกษาชั้นสูงในด้านความคิด การฝึกอบรมทางจิตใจเพื่อให้เกิดอุดมการณ์รับใช้ส่วนรวม การมีองค์กรรมมาควบคุม..."¹²

นักศึกษากฎหมายจำเป็นต้องมีความรู้ คู่คุณธรรม โดยมีใช้แต่เพียงศึกษาตัวบทกฎหมายเพียงอย่างเดียว ควรมีความรู้ในศาสตร์อื่นด้วย เช่นนิติเวช , จิตเวช , จิตวิทยาพยาน หรือแม้แต่ความรู้รอบตัว เป็นต้น โดยเฉพาะด้านนิติเวช ในมหาวิทยาลัยของรัฐ กำหนดให้กฎหมายวิชานิติเวชศาสตร์ ให้เป็นวิชาเลือก กล่าวคือ นักศึกษาจะเรียนหรือไม่ก็ได้ เนื่องจากหลักสูตรไม่ได้บังคับไว้ ทำให้เวลาปฏิบัติจริงละเอียดในความสำคัญของพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ การศึกษาศาสตร์อื่น ๆ มิได้คาดหวังว่าจะต้องเป็นถึงระดับผู้ชำนาญในด้านนิติเวชศาสตร์ ดังผู้ชำนาญการพิเศษในคดีอาญา เพียงแต่ขอให้มีความรู้เพื่อใช้ประกอบอาชีพในอนาคตในสายงานของตนให้เกิดประโยชน์ได้ และอาชีพที่นักศึกษากฎหมายต้องไปทำกล่าวได้ดังนี้

5.8.1 พนักงานตำรวจ , พนักงานสอบสวน

การสืบสวนและสอบสวนจะมีคุณภาพและประสิทธิภาพได้ก็ต่อเมื่อเจ้าพนักงานสอบสวนมีความรู้ความสามารถในการสืบสวนและสอบสวน มีประสบการณ์ มีข้อมูล

¹² จิตติ ดิงศกัทธิย์, "หลักวิชาชีพนักกฎหมาย:ทั่วไป". 84 ปีศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ : หน้า 15.

เกี่ยวกับผู้กระทำความผิดมากพอที่จะยืนยันตัวคนร้ายได้ และต้องมีความเฉลียวฉลาด ไหวพริบ ปฏิภาณ อุดหนุนต่อแรงกดดันรอบด้าน รวมทั้งต้องมีจรรยาบรรณของพนักงานสอบสวนด้วย เหล่านี้จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับรายละเอียดปลีกย่อยด้วย เพราะวัตถุประสงค์ของการสืบสวน สอบสวน มิใช่เพียงนำผู้กระทำความผิดมาลงโทษด้วย ต้องพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของผู้กระทำความผิดด้วย พยานหลักฐานที่ได้มิได้เพื่อประโยชน์เฉพาะคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แต่เพื่อประโยชน์แก่คู่ความ ทั้งสองฝ่าย ผู้ที่จะประกอบอาชีพสายงานนี้ต้องรู้จักสังเกต ทั้งนี้นอกจากศึกษาดับทกกฎหมาย แล้ว ต้องมีคุณธรรม หากทุกมหาวิทยาลัยให้วิชาจริยธรรมนักกฎหมายเป็นวิชาบังคับจะเกิด ประโยชน์ต่อสายงานของนักกฎหมายในอนาคตได้อย่างแน่นอน

5.8.2 ทัศนคติ

ในคดีอาญาทัศนคติของฝ่ายจำเลยมีบทบาทอย่างสูงในกระบวนการพิจารณา เพราะการทำหน้าที่ซักค้านพยานหลักฐานของฝ่ายโจทก์ให้ศาลสงสัย ก็เป็นไปได้อย่างสูงว่าศาล จะยกฟ้องและปล่อยตัวจำเลยไป เพราะฉะนั้น ทัศนคติของจำเลยจำเป็นต้องมีความรู้สาขาอื่นด้วย โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ ในคดีฆาตกรรม ทัศนคติต้องเอาความรู้ด้าน นิติเวชมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อคดีของลูกความตน มากกว่าที่จะมีการซักค้านแบบยืวน กวน อารมณ์คู่ความฝ่ายตรงข้าม

5.8.3 พนักงานอัยการ

กล่าวโดยง่ายก็คือทัศนคติของรัฐบาล เมื่อรัฐเป็นผู้เสียหายจำเป็นต้องรักษา ประโยชน์ของแผ่นดิน ในคดีอาญาแผ่นดิน อย่างกรณีคดีฆาตกรรม การร่างคำฟ้อง การ พิจารณาสำนวนของพนักงานสอบสวนเพื่อสั่งฟ้องหรือไม่ฟ้องคดี จำเป็นต้องให้ความสำคัญของ ศาสตร์อื่น ๆ ด้วยเช่นกัน

5.8.4 ผู้พิพากษา

ในชั้นการรับฟังและชี้แจงน้ำหนักพยานหลักฐานในคดีฆาตกรรมจำเป็นต้องมี พยานผู้เชี่ยวชาญพิเศษมาเบิกความเพื่อแสดงให้เห็นถึงคุณค่า และความน่าเชื่อถือของ พยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ ดังนั้น ผู้พิพากษาต้องใช้ดุลพินิจชี้แจงน้ำหนักคำพยานเหล่านั้น

ด้วยความรู้ นอกจากการใช้จิตได้สำนึกของตนเอง จำเป็นต้องเรียนรู้ศาสตร์สาขาอื่นด้วย รวมทั้งจิตวิทยาสาขาต่าง ๆ เท่าที่จะทำได้

ความเห็นแย้งของผู้พิพากษามีน้อย เนื่องจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่ได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจน จึงจำเป็นต้องสนับสนุนและส่งเสริมให้ผู้พิพากษาที่ไม่เห็นด้วยกับความเห็นส่วนใหญ่ ให้สามารถทำความเห็นแย้งนั้นมาศึกษาอีกครั้ง สังเกตจากคำพิพากษาศาลฎีกาไทยส่วนใหญ่ ไม่ค่อยมีความเห็นแย้ง ไม่เหมือนกับศาลฎีกาสหรัฐอเมริกาที่สามารถทำความเห็นแย้งได้ ซึ่งนับว่ามีประโยชน์ต่อการศึกษานิติศาสตร์อย่างมหาศาล บ่อยครั้งที่ความเห็นแย้งมีน้ำหนักกว่าคำพิพากษาของศาลเองที่ความเห็นแย้งได้กลายมาเป็นคำพิพากษาในคดีหลัง ซึ่งพิพากษาทับคำพิพากษาคดีก่อน ผู้พิพากษาที่มีชื่อเสียง เช่น โฮล์มส์, คาร์โดโซ หรือ ดักลาส ต่างก็มีชื่อเสียง เพราะมีฝีมือในการร่างความเห็นแย้ง คำพิพากษาศาลฎีกาประเทศสหรัฐอเมริกา ถือเป็นบ่อเกิดของกฎหมายและเป็นบรรทัดฐานสำหรับศาลทุกศาลในประเทศสหรัฐอเมริกา¹³

¹³ วิชาญ เครื่องงาม, วารสารกฎหมาย ปีที่ 1 ฉบับที่ 3 2517 หน้า 39.